

Nr 108.

Ankom till riksdagens kansli den 21 april 1937 kl. 3 e. m.

*Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition om
täckande av vissa å fonden för förslag till statsverket
bokförda förskott till försvarsväsendet m. m.*

(1:a avd.)

Uti en den 26 februari 1937 dagtecknad proposition (nr 227) har Kungl. Maj:t, under åberopande av vid propositionen fogat utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att bemyndiga Kungl. Maj:t att, delvis med ändring av tidigare fattade beslut, på sätt i berörda statsrådsprotokoll anförts, bereda ersättning för vissa till försvarsändamål förskjutna kostnader.

Frågan om bestridande av kostnaderna för vissa byggnader vid försvarsväsendet har genom ett flertal riksdagsbeslut förbundits med frågan om dispositionen av vid försäljning av vissa för försvarsändamål disponerade markområden inflytande medel. Härvid kunna tre olika arter av beslut särskiljas.

1. Stundom hava influtna försäljningsmedel från ett bestämt område anslagits att täcka kostnaderna för utförande av visst byggnadsarbete. Sålunda har 1892 års riksdag beslutit, att vissa kronan tillhöriga områden inom Stockholms stad skulle försälas samt att försäljningsmedlen från dessa områden finge intill visst belopp användas till uppförande av nytt kasernetablissemang för livgardet till häst (jfr riksdagens skrivelse 1892 nr 78).

2. Av annan karaktär är 1905 års riksdags beslut att upplåta Järvafältet till övningsplats för Stockholmstrupperna samt att försälja två områden på Norra Djurgården ävensom att av därvid inflytande försäljningsmedel täcka vissa kostnader för Järvafältet och nytt skogsinstitut, varefter återstoden skulle tilläggas lantförsvarets fond för byggnader och andra försvarsändamål. Ett annat beslut av liknande art fattades vid 1929 års riksdag, då riksdagen medgav, att kostnaderna för förflyttning av Stockholms tygstation tillhöriga å Norra Djurgården belägna anläggningar finge i första hand belasta det s. k. exploateringskontot samt i övrigt bestridas av lånemedel för att framdeles täckas av inflytande försäljningsmedel för tomter å Norra Djurgården. Sistnämnda riksdag lämnade även ett generellt medgivande därtill, att de för fortsatt exploatering av Ladugårdsgärde erforderliga kostnaderna — vartill hänfördes jämväl kostnad för nu där befintliga anläggningars förflyttning — finge bestridas av influtna köpeskillingar för tomter å Norra Djurgården.

3. Vid 1914 års senare riksdag fastslogs den allmänna principen att för täckande av vissa engångskostnader i samband med genomförandet av 1914 års försvarsordning erforderliga belopp skulle förskottsvis utgå av värnsskattefonden eller av tillgängliga medel att sedermera ersättas av lantförsvarets fond för byggnader och andra försvarsändamål eller annan fond, dit köpeskillingarna för då till lantförsvaret anslagna fastigheter, vilka med riksdagens samtycke försålles, kunde komma att inflyta. I samband med åtgärder till förskottsväsendets avveckling uppfördes å 1918 års tilläggsstat anslag av lånemedel att sedermera ersättas på sätt nyss nämnts till belopp motsvarande vad som sålunda förskjutits. Under sistnämnda och de närmast följande åren anvisades ytterligare lånemedelsanslag för utförande av byggnadsföretag vid armén betingade av 1914 års härordning.

Enligt den ståndpunkt, som av Kungl. Maj:t och riksdagen intogs vid behandlingen av propositionen angående försvarsväsendets ordnande år 1936, skulle medelsanvisningen för de då planerade kasernbyggnaderna m. m. frigöras från beroendet av inkomsten vid försäljning av markområden, vilka disponeras för försvarsändamål.

I proposition nr 252 till 1930 års riksdag angående exploatering av Ladugårdsgårde m. m. föreslog Kungl. Maj:t, att av de vid den av Djurgårdskommissionen bedrivna exploateringsverksamheten inflytande försäljnings-, arrende- och andra medel skulle täckas alla med exploateringsverksamheten förbundna utgifter samt viss ersättning till Djurgårdskassan, varefter återstående inkomstmedel skulle i enlighet med beslut, som riksdagen meddelat eller komme att fatta, disponeras i första hand för återbetalning av sådana förskott, vilka förutsatts skola täckas av köpeskillingsmedel vid markförsäljningar å Ladugårdsgårde.

I skrivelse den 2 juni 1930 (nr 334) anmälde riksdagen, att riksdagen fattat beslut i överensstämmelse med Kungl. Maj:ts proposition i här berörda avseende.

Efter uppdrag av Kungl. Maj:t den 5 juni 1936 har statskontoret verkställt utredning rörande användningen av inflytande försäljningsmedel för vissa till militära ändamål disponerade markområden. Beträffande denna utredning, över vilken utlåtanden avgivits av arméförvaltningen, riksräkenskapsverket och fullmäktige i riksgäldskontoret, hänvisas till det följande.

(1) Enligt 1892 års riksdags förenämnda beslut om uppförande av *nytt kasernetablissemang för livgardet till häst* skulle, intill dess köpeskillingen inflöte för det till försäljning beslutade området, medel till byggnadsföretaget m. m. få förskjutas av statsverkets tillgångar efter Kungl. Maj:ts beprövande. För detta ändamål förskotterades av statskontoret ett belopp av 1,586,729 kronor 36 öre, vilket belopp sedermera täckts genom ett å 1918 års tilläggsstat uppfört lånemedelsanslag, att ersättas av inflytande försäljningsmedel på sätt 1892 års riksdag förutsatt. Beloppet redovisas för närvarande på fonden för förlag till statsverket. Någon försäljning i enlighet med riksdagens beslut har ännu icke genomförts, utan har i stället det å de till försäljning avsedda markområdena, belägna vid Storgatan och Narva-

vägen i Stockholm, uppförda kasernetablissemang under större delen av tiden utnyttjats av positionsartilleriregementet. Den del av området, där etablissemang är beläget, disponeras numera av statens historiska museum.

Statskontoret har ansett praktiska skäl tala för att riksdagen upptog denna fråga i samband med ersättandet av övriga förskjutna kostnader för försvarsväsendets byggnader och att i så fall med ändring av tidigare beslut täckning skedde med anlitande av å lantförsvarets fond tillgängliga medel eller med försäljningsmedel från Ladugårdsgärde.

Arméförvaltningen och riksräkenskapsverket äro av den uppfattningen, att ersättning för ifrågavarande förskott icke bör äga rum med anlitande av de försäljningsmedel statskontoret föreslagit, utan ansett, att beloppet ifråga bör överföras till statens allmänna fastighetsfond.

Med avseende å regleringen av förevarande förskott till uppförande av nytt kasernetablissemang för livgardet till häst har departementschefen ansett sig icke kunna biträda statskontorets förslag att för detta ändamål taga i anspråk tillgängliga försäljningsmedel. Det förfarande, som arméförvaltningen och riksräkenskapsverket föreslagit, syntes departementschefen bättre överensstämma med 1892 års riksdags beslut. Departementschefen har alltså förordnat, att ifrågavarande tillgångar å fonden för förlag till statsverket å 1,586,729 kronor 36 öre avföras ur förlagsfondens räkenskaper samt att beloppet i stället anses anvisat (disponerat) för statens allmänna fastighetsfond, vars lånemedelskapital alltså i riksgäldskontorets bokföring ökas med motsvarande belopp.

(2) Såsom inledningsvis omnämnts beslöt 1929 års riksdag, att kostnaderna för nya byggnader för Stockholms tygstation skulle till en del bestridas av lånemedel att framdeles täckas av inflytande försäljningsmedel för tomter å Norra Djurgården. Av de för detta ändamål anvisade medlen redovisas för närvarande å fonden för förlag till statsverket ett belopp av 602,326 kronor 23 öre. Detta belopp syntes departementschefen böra tillsvidare redovisas å förlagsfonden. De principer, som av statsmakterna sedan gammalt tillämpats, när det gällt finansiering av nya försvarsbyggnader, som blivit erforderliga på grund av den fortgående exploateringen av Ladugårdsgärde, och varå finansieringen av tygstationsanläggningarna utgjorde ett exempel, syntes departementschefen böra få tillämpas även vid framtida beslut av denna natur.

(3) Med hänsyn till att det system, som tillämpades för finansiering av de nya försvarsbyggnaderna enligt 1914 års härordning, icke längre har aktualitet, syntes departementschefen en definitiv reglering av de förskott som återstå oersatta från denna tid nu vara önskvärd. Dessa, vilka bokföras såsom tillgångar å fonden för förlag till statsverket, äro följande:

Återstår att
ersätta kr.

T. 1918 IV. G. 1 Merkostnader för vissa i samband med 1914 års härordning beslutade byggnadsföretag vid armén, förlagsanslag 1,000,000 kronor, utbetalt 1,055,685: 89 kronor	155,685: 89
<i>Bihang till riksdagens protokoll 1937. 6 saml. Nr 104—113.</i>	949 37 2

Återstår att
ersätta kr.

T. 1918 IV. G. 2 Täckande av förskjutna kostnader för vissa i samband med 1914 års härordning beslutade byggnadsföretag vid armén, förslagsanslag, högst 15,801,832 kronor, utbetalt 15,801,832 kronor	15,749,651: 75
R. 1919 IV. I. 18 byggnader för Norrlands ingenjörkår, reservationsanslag 484,000 kronor, utbetalt 484,000 kronor	484,000: —
R. 1919 IV. I. 19 Nytt etablissemang å Järvafältet för fälttelegrafkåren, reservationsanslag 598,000 kronor, utbetalt 598,000 kronor	598,000: —
Summa	16,987,337: 64

Såsom redan tidigare nämnts anbefallde Kungl. Maj:t genom beslut den 5 juni 1936 statskontoret att verkställa utredning rörande användningen av medel erhållna vid försäljning av vissa för militära ändamål disponerade markområden till täckande av anslag till försvarsväsendet, vilka enligt riksdagens beslut skola gäldas med dylika medel.

Vid anmälan av detta ärende inför Kungl. Maj:t anförde departementschefen till statsrådsprotokollet efter redogörelse för vissa tidigare uttalanden och beslut i frågan bland annat, att å lantförsvarets fond för byggnader och andra försvarsändamål, som i första hand skulle tagas i anspråk för täckande av här berörda förskott, då inestode kontant 906,625 kronor 77 öre. Den kontanta behållningen av de försäljningsmedel, som erhållits vid exploatering av Ladugårdsgärde och som i statskontoret bokfördes under titeln »försäljningsmedel för tomter å Ladugårdsgärde», uppginge till 13,196,082 kronor 18 öre. Möjligheter förelåge sålunda att avskrika en väsentlig del av de förskott till försvarsväsendet, för vilka ifrågakvarande försäljningsmedel reserverats. Såsom av föredragande departementschefen anförts vid anmälan av förenämnda proposition till 1930 års riksdag syntes emellertid, innan avskrivning skedde, en utredning böra företagas, vilken kunde läggas till grund för ett i detalj utformat förslag till riksdagen. Departementschefen fann det därför lämpligt, att åt statskontoret uppdroges att efter de riktlinjer, som framginge av tidigare uttalanden och beslut i ärendet, verkställa utredning rörande dispositionen av berörda markförsäljningsmedel.

Efter att närmare hava redogjort för den av statskontoret verkställda utredningen och myndigheternas däröver avgivna yttranden har departementschefen för egen del anfört följande.

Såsom av den lämnade redogörelsen framgår beslöt 1930 års riksdag efter framställning av Kungl. Maj:t, att vid den av Djurgårdskommissionen bedrivna exploateringen av Ladugårdsgärde av inflytande medel skulle täckas alla med exploateringsverksamheten förbundna utgifter samt viss ersättning till Djurgårdskassan, varefter återstående inkomstmedel skulle i enlighet med beslut, som riksdagen meddelat eller komme att fatta, disponeras i första hand för återbetalning av sådana förskott, vilka förutsatts skola täckas av köpeskillingsmedel vid markförsäljningar å Ladugårdsgärde. Dåvarande

chefen för kommunikationsdepartementet anförde efter gemensam beredning med dåvarande chefen för finansdepartementet vid anmälan av propositionen, att innan några belopp av de vid den i propositionen berörda exploateringen inflytande medlen anvisades till täckning av ifrågavarande förskott till försvarsväsendet, syntes böra utredas, vilka andra medel som eventuellt redan funnes eller kunde beräknas komma att framdeles stå till förfogande för ändamålet, ävensom i vad mån medlen skulle anvisas att direkt eller över lantförsvarets fond för byggnader och andra försvarsändamål disponeras till förskottens täckande. Sedan erforderlig utredning skett, skulle till en senare riksdag framläggas förslag i syfte att i detalj fastställa regler för ifrågakommande förskottsmedels ersättande.

Då nu efter de omfattande tomtförsäljningar som under de senaste åren ägt rum på Ladugårdsgårde betydande tillgångar av köpeskillingsmedel förefinnas och då, såsom jag förut nämnt, ett finansieringssystem av den art, som tillämpades beträffande försvarsväsendets byggnader vid genomförandet av 1914 års härordning, icke längre har aktualitet, har tiden synts vara inne att bereda ersättning för från sistnämnda tid kvarstående byggnadsförskott vid försvarsväsendet. I sådant syfte har den utredning verkställts, för vilken jag i det föregående redogjort.

Vad angår *de förskott, som skola ersättas*, visar denna utredning, att av de lånemedel, som utbetalats från anslag till täckande av kostnader för vissa i samband med 1914 års härordning beslutade byggnadsföretag vid armén, återstår att ersätta ett belopp av 16,987,337 kronor 64 öre. Enligt riksdagens beslut skall ersättning för detta belopp beredas av lantförsvarets fond för byggnader och andra försvarsändamål eller annan fond, dit köpeskillningarna för till lantförsvaret anslagna fastigheter, vilka med riksdagens samtycke försålles, kunde komma att inflyta. Jag har icke någon erinran mot en täckning av detta belopp medelst tillgängliga försäljningsmedel.

Arméförvaltningen har föreslagit, att ett i ämbetsverkets räkenskaper balanserat förskott å 110,539 kronor 60 öre för inköp av ett område av Väla gård m. m. nu skulle täckas från lantförsvarets fond för byggnader och andra försvarsändamål. Enligt beslut av 1909 års riksdag skulle ifrågavarande kostnad täckas medelst köpeskillingen för ett annat till lantförsvaret anslaget område, som enligt riksdagens samtidigt fattade beslut skulle försälas. Vad som inflöte genom tomtförsäljningen utöver kostnaderna för dess genomförande och för inköp av det till Väla gård hörande området skulle enligt riksdagens beslut tillgodoföras lantförsvarets fond för byggnader och andra försvarsändamål. Då det till försäljning avsedda området trots upprepade försök icke blivit avyttrat och ej heller kan väntas bli försålt inom den närmaste tiden, finner jag det lämpligt att det hos arméförvaltningen bokförda förskottet regleras i nu förevarande sammanhang. Då köpeskillingen för det till försäljning utbudna området i sinom tid torde komma att tillföras lantförsvarets fond och denna köpeskillning vid värdering beräknats till högre belopp än förskottet, finner jag mig böra förorda, att sistnämnda fond tages i anspråk till förskottets täckande.

Summan av de förskott, för vilka enligt min uppfattning täckning inom den närmaste tiden bör beredas, uppgår alltså till (16,987,337: 64 + 110,539: 60) 17,097,877 kronor 24 öre.

Jag övergår sedan till frågan om vilka *tillgångar, som böra disponeras för ifrågavarande ändamål*. Jag kan därvid i huvudsak ansluta mig till statskontorets uppfattning.

I första hand torde sålunda begagnas tillgångar å lantförsvarets fond för byggnader och andra försvarsändamål. Vid utgången av budgetåret 1935/1936 fanns där bokförd en behållning av 917,497 kronor 49 öre.

Behållningen å den i statskontorets räkenskaper redovisade diversemedelstiteln »influtna medel för försäljning av fotgardesregementenas tomter» å 4,862 kronor synes mig även kunna användas för ändamålet.

Vad åter beträffar ämbetsverkets förslag att till förevarande ändamål disponera det belopp å 15,937 kronor 50 öre, som av Uddevalla stad betalats till staten och vilket kvarstår å diversemedelstitel hos arméförvaltningen, kan jag i överensstämmelse med vad riksräkenskapsverket anfört icke förorda en disposition av detsamma till detta ändamål. Beloppet är icke av den betydelse, att det kan vara påkallat att vidtaga någon ändring i det hittills tillämpade redovisningsförfarandet beträffande ifrågavarande inkomster från Uddevalla stad.

Slutligen anser jag i likhet med statskontoret, att influtna eller inflytande försäljningsmedel från statens tomter å Norra Djurgården böra användas till täckande av förskotten. Dessa medel äro bokförda å följande diversemedelstitlar hos statskontoret, nämligen »köpeskillingar för tomter å Norra Djurgården», »köpeskillingar för tomter å Fredrikshovsområdet» och »försäljningsmedel för tomter å Ladugårdsgärde».

Vad angår titeln »köpeskillingar för tomter å Norra Djurgården», å vilken den 30 juni 1936 fanns en likvid behållning av 1,963,249 kronor 89 öre, och titeln »köpeskillingar för tomter å Fredrikshovsområdet», å vilken vid nämnda tidpunkt som behållning redovisades 513,128 kronor 7 öre, synas dessa behållningar kunna helt disponeras till ifrågavarande ändamål. Jag förutsätter därvid, att titeln »försäljningsmedel för tomter å Ladugårdsgärde» må anlitas för likviderande av förstnämnda båda titlar åvilande utgifter för gatuarbeten m. m., därest sådana utgifter skulle yppa sig.

Å titeln »försäljningsmedel för tomter å Ladugårdsgärde», varå redovisas inflytande medel från det senast å Norra Djurgården upplåtna stadsplaneområdet, utgjorde behållningen den 8 oktober 1936 eller samma dag, då statskontorets utredning avgavs, i likvida tillgångar 14,239,776 kronor 17 öre och i fordringar å köpeskillingsreverser jämte räntor 2,272,236 kronor 52 öre eller tillhoppa 16,512,012 kronor 69 öre. Av detta belopp anser statskontoret åtminstone 12 miljoner kronor kunna disponeras för återbetalning av förskottade medel. Ämbetsverket finner det vidare antagligt, att under de två närmaste åren ytterligare avsevärda belopp kunna för ändamålet disponeras från denna titel, vilket dock i viss mån är beroende av hur den fortsatta exploateringen av Ladugårdsgärde kommer att ordnas. Enligt vad jag erfarit har vid det senaste årsskiftet en omfattande ytterligare tomtförsäljning ägt rum på Ladugårdsgärde, vilken försäljning kommer att inbringa över 6 miljoner kronor.

Av vad jag anfört framgår att täckningstillgångar nu finnas å $(917,497:49 + 4,862 + 1,963,249:89 + 513,128:07 + 12,000,000 =)$ 15,398,737 kronor 45 öre. Då summan av de oersatta förskotten som förut nämnts uppgår till 17,097,877 kronor 24 öre, skulle det återstå att bereda täckning för 1,699,139 kronor 79 öre. Med hänsyn till de betydande intäkter, som äro att vänta från Ladugårdsgärdesexploateringen, kunna samtliga förskott beräknas bli täckta inom den närmaste framtiden. Jag vill här framhålla att, därest nya tillgångar tillföras lantförsvarets byggnadsfond, dessa i första hand böra användas för täckningsändamål.

Jag vill slutligen beröra en invändning av arméförvaltningen som jag icke tidigare upptagit till bemötande. Arméförvaltningen har framhållit att av det belopp, som föreslås till ersättning av ifrågavarande försäljningsmedel, på grund av Kungl. Maj:ts och riksdagens beslut i samband med antagandet av 1925 års härordning, 4 miljoner kronor icke använts för ursprungligen avsett ändamål, utan tagits i anspråk för utförande av vissa för flygvapnets nyorga-

nisation erforderliga nybyggnader m. m. Med anledning härav anser arméförvaltningen, att förenämnda 4 miljoner kronor icke böra täckas genom anlåtande av lantförsvarets fond för byggnader och andra försvarsändamål eller eljest med anlåtande av medel, beräknade att komma lantförsvarets fastighetsintressen till godo. Jag vill häremot endast framhålla, att riksdagen vid sitt beslut år 1925 om den förändrade användningen av de anvisade låne-medlen icke gjorde någon ändring i de tidigare meddelade bestämmelserna om sättet för förskottens slutliga ersättande.

För att erhålla en i möjligaste mån enhetlig och överskådlig redovisning och bokföring av de återbetalda beloppen anser jag att, såsom tidigare skett, även i fall då särskilda medel, som icke redovisas under lantförsvarets byggnadsfond, härvid tagas i anspråk, återbetalningen verkställs på sådant sätt, att dessa medel först tillgodoföras byggnadsfonden och därefter från fonden ställas till riksgäldskontorets förfogande.

De av Kungl. Maj:t i den föreliggande propositionen framställda förslagen hava icke givit utskottet anledning till erinran.

Utskottet.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må bemyndiga Kungl. Maj:t att, delvis med ändring av tidigare fattade beslut, på sätt i statsrådsprotokollet över finansärenden för den 26 februari 1937 anförts, bereda ersättning för vissa till försvarsändamål förskjutna kostnader.

Stockholm den 20 april 1937.

På statsutskottets vägnar:

ANDERS ANDERSON.

Närvarande: Se under utlåtandet nr 104.
